

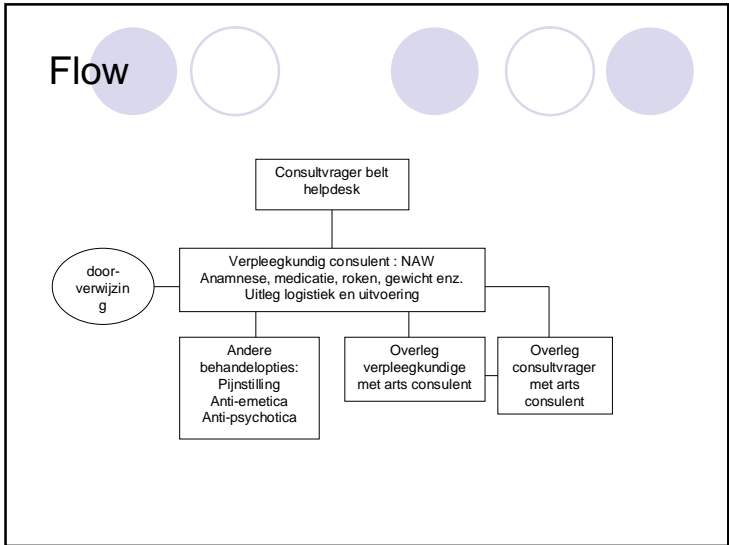
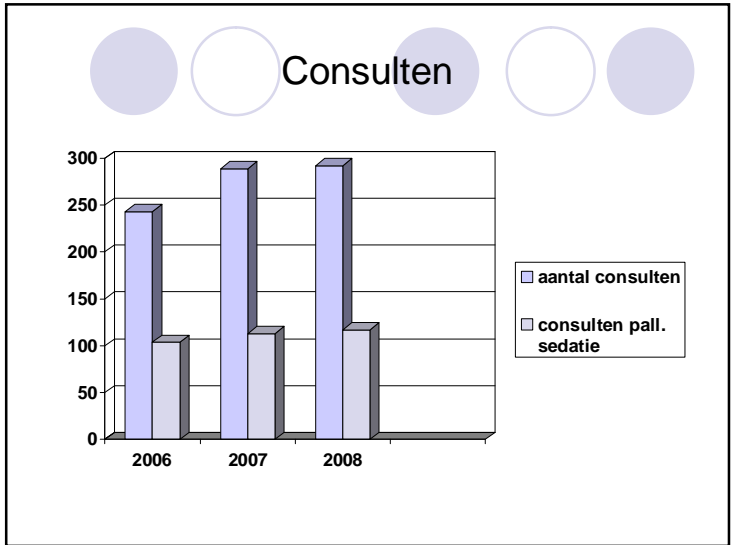
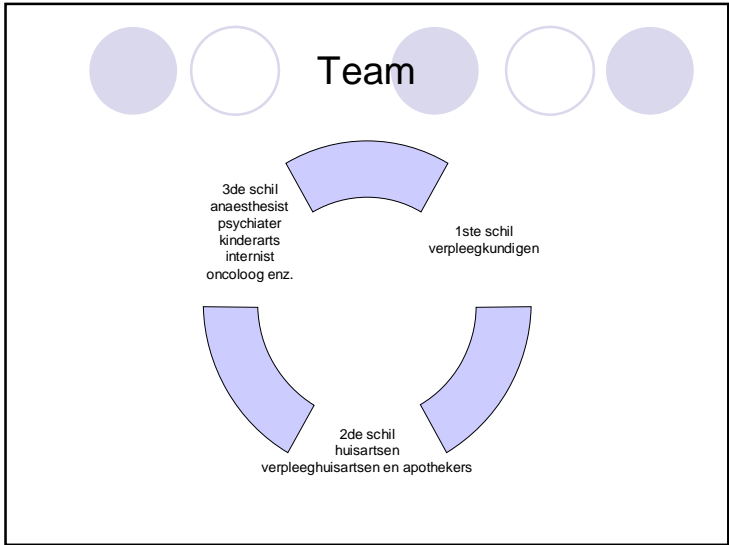
Netwerk

Palliatieve Terminale Zorg
Haaglanden

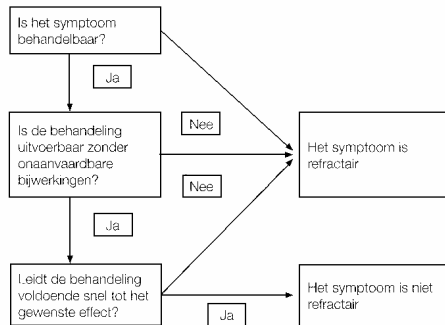
Palliatieve sedatie

NTPZ
workshop 2008

Hans Zeelen, verpleegkundig consulent
Pauus Falke, arts consulent
Helpdesk PTZ regio Haaglanden

Indicatie

Complicaties in de besluitvorming

- Onzekerheid of ontbreken expertise over verschillende stappen besluitvorming
- Euthanasiewens
- Afwijzen palliatieve sedatie door patiënt
- paradoxale reactie op benzo's in verleden
- intensieve voorbehandeling met sedetiva, antipsychotica en/of anti-epileptica
- familie wijst sedatie af

Voorwaarden.

1. er is sprake van refractaire symptomen
2. levensverwachting <1-2 weken
3. de sedatie is conform de wens van de patiënt
4. er is voldoende kennis en ervaring over palliatieve sedatie en behandeling van refractaire symptomen
5. er is sprake van een "teambeslissing"

Wanneer niet?

- Levensverwachting > dan 2 weken
- Symptoom niet refractair (behandelopties)
- Sedatie versus euthanasie

Problemen

- duurde te lang voordat patiënt gesedeerd raakte.
- pat. werd tegen zijn wens weer wakker.
- pat. ligt rustig, echter mantelzorgers vinden sedatie onvoldoende.
- pat. wordt wakker, voelt zich comfortabel, echter mantelzorgers wensen diepe sedatie.
- fam zet huisarts en verpl. onder druk om overlijden te bespoedigen.

Overleg arts consulent

Verplichte consultatie

- wie is behandelaar, wie beslist
- irritaties benoemen en uitleg geven
- goed in je kennis en vaardigheden zitten

Intercollegiaal overleg

Coachend

- in de huid consultvrager kruipen
- niet belerend zijn
- feitelijkheden resumeren
- emotioneel reflecteren
- consultvrager behoeden voor valkuilen

Evaluëren

Palliatief (medisch) redeneren

- Wat is het probleem (zijn problemen)
- Is de oorzaak aan te pakken (effectiviteit en tijd)
- Is symptomatische behandeling mogelijk
- Wat is de balans:
  - Succes kans en mate van verbetering
  - Tijd tot succes & duur van succes
  - Kans op bijwerkingen
  - Interferentie met overige problemen
  - Mogelijkheden in huidige situatie
  - Prognose
  - Kans op nieuwe problemen
  - Reserve van patiënt (mantelzorg, systeem etc.)

11

Wel/Niet doen

Niet doen

- Alles behandelen
- Diepe slaap beloven
- Sedatie lost alles op
- De dood voorspellen
- Sedatie ipv euthanasie
- Sedatie als crisisinterventie
- Deskundigheid overschatten
- Mantelzorg beleid bepalen
- Continue sederen in de dienst

Wel doen

- Sterven toelaten
- Titrezen op comfort
- Wat ervaart patiënt
- Prognose vaak?
- Sedatie / euthanasie
- Pro-actief (preventie)
- Consulteren
- Mantelzorg begeleiden
- Tijdelijk sederen

Vormen van sedatie

- **Intermitterende sedatie:** het bewustzijn verlaagd door tijdelijk medicatie toe te dienen
- **Oppervlakkige sedatie:** bewustzijn van de patient verlaagd, maar de patient is wel wekbaar. Er is nog communicatie mogelijk.
- **Diepe continue sedatie:** patiënt niet meer bij kennis en niet meer wekbaar. Er is geen communicatie meer mogelijk.

Medicamenten voor sedatie

	Middel	Bolus	Continue Toediening
stap 1	Midazolam	5-10 mg s.c./i.v., zn. na 1-2 uur herhalen	0,5-2,5 mg/uur, sc i.v. elke 1-2 uur verdubbelen Bij onvoldoende effect. Bij >20 mg/u:stap2
stap 2	Levopro-mazine	25 mg sc./i.v.	0,5-8 mg/uur s.c./ i.v. in combi met midazolam Bij onvoldoende effect:beide middelen staken en over naar stap3
stap 3	Fenobarbi -tal	10-100 mg s.c./i.v.	40 mg/uur sc./i.v.

Begeleiding

- eenduidige informatie aan de patiënt en familie.
- informatie regelmatig herhalen.
- voldoende zorg inzetten
- verloop van de sedatie evalueren.
- regelmatig huisbezoek.
- goede communicatie tussen huisarts en specialistisch team.

Titratie

- **Proportionaliteit:** die mate van sedatie wordt nagestreefd die noodzakelijk en voldoende is om het gewenste effect (comfort van de patiënt) te bereiken
- De maat voor het effect is derhalve het comfort van de patiënt c.q. de verlichting van het lijden door het refractaire symptoom en niet de mate van bewustzijnsdaling
- Tussentijdse beoordeling en bijstelling van groot belang

Besluitvormingsproces

- Palliatieve sedatie alleen na zorgvuldige exploratie van de situatie, in het licht van indicatie en voorwaarden; alleen in acute situaties ruimte voor sedatie zonder overleg
- Informatie van patiënt, diens vertegenwoordigers en de betrokken hulpverleners essentieel
- Goede afspraken over evaluatie
- Adequate verslaglegging essentieel

Diepe sedatie versus euthanasie

Diepe sedatie

Doel: verlichting van lijden
Wijze: verlaging bewustzijn
Patiënt niet altijd aanspreekbaar
Consultatie alleen bij gebrek aan expertise
Middel: Midazolam
Dosering: getitreerd
(In principe) reversibel
Geen levensverkorting
Normaal medisch handelen
Geen melding en toetsing

Euthanasie

Idem
Wijze: levensbeëindiging
Wilsbekwame patiënt
Consultatie verplicht
Barbituraten en spierrelaxantia
Overdosering
Irreversibel
Levensverkorting
Buitengewoon medisch
Verplichte melding en toetsing